

Dete nastradalo u saobraćaju

Prema javnom mnenju nezgode su slučajni događaji, koje je upravo radi njihove slučajnosti veoma teško preduprediti, te se mogu desiti bilo kome. Stoga često možemo da čujemo da se nesreća može dogoditi svakome! Koliko istine ima u ovoj tvrdnji: zaista, da li svakome, sa podjednakom verovatnošću, pretil neka očekivana i nepredvidiva nezgoda?

Naša prirodna i društvena sredina nosi u sebi brojne opasnosti od nezgoda. Našim saobraćajem, obavljanjem poslova i, uopšte uzevši, svojom svakodnevnom delatnošću, mi na sebe preuzimamo čak i izvestan rizik. Usled objektivnog rizika koji ide paralelno sa našim društvenim životom — teoretski gledano — svakome od nas može da se dogodi nesreća. U praksi je, međutim, situacija sasvim drukčija, jer mogućnost nezgode ne pretil podjednako svakom čoveku.

Istražujući okolnosti i uzroke nezgoda dolazimo do zaključka da se iza prividnih slučajnosti koje dovode do nezgoda, mogu uočiti izvesne zakonitosti. Na primer, ne mogu se slučajnostima objasniti te brojnim ispitivanjima utvrđene činjenice da se u objektivno istovetnim uslovima jedne sredine različitim ličnostima događaju udesi različite učestalosti. Iskustva lekara — traumatologa pokazuju da će onaj pojedinac kojij je za pet godina pretrpeo jednu ili više nezgoda, u narednih pet godina pretrpeti dva i po puta više novih nezgoda nego onaj koji do tada nije imao nijednu nezgodu. Ova razlika je tako velika da isključuje mogućnost bilo kakve slučajnosti. Uzroke ovim razlikama — a ujedno i nezgodama — treba tražiti u različitim karakteristikama ličnosti.

I uzročno ispitivanje okolnosti i nastanka samog udesa skreću nam pažnju na to da u pozadini opasnosti od nezgode stoji ličnost. Tako, na primer, prema statističkim pokazateljima dobijenim obradom preko 3.500 saobraćajnih nesreća, među različitim uzročnicima ovih nezgoda 96% bilo je svedeno na lične greške. I neka druga ispitivanja su potvrdila da velika većina nesreća — oko 90% — proizilazi iz ličnih grešaka.

A koje su to lične greške? Neki istraživači među uzrocima nesreća lične činioce — odnosno lične greške — jednostavno smatraju sklonošću za nesreću. Neki drugi, međutim, misle da osobenost u kretanju igraju veliku ulogu u izazivanju nezgoda, te da je prema tome kod čoveka sklonog nesreći u pitanju telesni sklop. Greška ovakvih shvatanja psihološke orijentacije nalazi se u tome što se sklonost za nezgode smatra naslednom osobinom, ili pak karakteristikom ljudske konstitucije, pa je ne tumače kao funkciju određene sredine i uslova. Doduše bilo je i pokušaja da se nastanku nezgoda pristupi kompleksno: suštinu tih shvatanja

karakteriše nastojanje da se kako lični, tako i stvarni činiooci podjednako uzimaju u obzir.

Međutim, deoba uzroka nesreća na stvarne i lične u principu je pogrešna, pošto se bilo koja stvarna greška i te kako može svesti na neku raniju ličnu grešku: na jednu ranije neobavljenju kontrolu, ili na loše regulisani saobraćaj. Ali istovremeno se i lične greške mogu svesti na neke druge lične greške. Ako, na primer, jedno dete nepropisno pretrči preko kolovoza, te na njega naleti vozilo, onda je to samo prividno njegova lična greška. Jer nije dovoljno do neti propis »Zabranjen prelaz preko kolovoza« — ako izgubimo iz vida nekoliko veoma bitnih činjenica. Na primer, ulični prelazi nisu na odgovarajućem mestu, ili su pak jedan od drugoga predaleko; u ulici u kojoj se nalazi škola saobraćaj je veći i brži no što je to dozvoljeno; pored trotoara nema zaštitne ograde; preko puta je smeštena autobuska stanica itd. Mogli bismo da nabrojimo još sijaset grešaka počinjenih prilikom uređivanja grada ili regulisanja saobraćaja koje se, međutim, često mogu svesti na subjektivne greške kada u neposrednoj uzročnoj analizi nesrećnog slučaja svojim površnim ispitivanjem uzroka pronalazimo samo jednu jedinu grešku — samo jednu jedinu povredu propisa.

Međutim, koje su te lične karakteristike koje neposredno utiču i podstiču na izvesnost nesreće?

Sa stanovišta ugroženosti od nezgoda uvek samo celovitost ličnosti treba da bude predmet naših istraživanja. Pre svega, treba da ispitamo da li nešto sprečava brzu i tačnu orijentaciju, adekvatno prilagođavanje situaciji, kao što je, na primer, smanjenje vidne ili slušne sposobnosti. Međutim, sposobnost našeg živčanog sistema da prima nadražaje nije regulisano samo čulnim funkcijama, već na nju u značajnoj meri utiču i spoljni faktori, kao što su na primer: alkohol, zamor, vremenske prilike, lekovi, itd. Veoma uopšteno govoreći moglo bi se istaći da opasnost od nezgoda povećavaju:

- dekoncentracija pažnje, posustalost,
- emocionalna napetost, prgavost,
- intenzivno razmišljanje, unutrašnji konflikti,
- rastresenost, površnost, rasejanost, aljkavost, odnosno uopšte posmatrano oni intelektualni, emocionalni i afektivni činiooci koji svojim intenzitetom sprečavaju brzu i tačnu orijentaciju, brzu i adekvatnu reakciju.

Sa stanovišta opasnosti od nesreća bitnu ulogu imaju i takvi subjektivni činioci kao što su svest o opasnosti i strah, a kad njih nema — preterana samouverenost i agresivnost stremljenja. Nedostatak pozitivnih moralnih svojstava, kao što su osećanja odgovornosti, pouzdanost, poštovanje propisa, itd. takođe treba da smatramo bitnim faktorom povećane opasnosti od nezgoda, jer uslovljava neodgovorno ponašanje i neobuzdanost, usled čega takav emocionalno-afektivni stav preterano agresivnog karaktera budi u čoveku samoobmanu i lažno samopouzdanje koji objektivno razgrađuju njegovu kontrolnu i usmeravačku delatnost.

Sa stanovišta ugroženosti od nesreća izvanredan značaj imaju i emocionalni naboji koji su posredstvom našeg ponašanja i delovanja u najtešnjoj zavisnosti od toga kako sami sebe ocenjujemo.

Neke osobe često deluju kao veoma jake individue, međutim, u suštini su to rastresene ličnosti koje u borbi za lični prestiž teže da ostvare ciljeve preko svojih mogućnosti. Oni svojim nerazumnim i rizičnim postupcima čine irealnim ne samo vlastito samocenjivanje, nego često i procenu same situacije.

Prema nekim istraživačima kod značajnog dela nesreća u manjoj ili većoj meri mogu da se iskažu i latentne samoubilačke tendencije. Ispitujući životne istorije osoba koje su pretrpele nesreću, istraživači veoma često konstatuju da ljudi najčešće doživljavaju nezgode baš u trenucima kada usled spoljnih okolnosti i unutrašnjih nastojanja dođe do nagomilavanja izvanredno velike napetosti koju ne umeju da svedu izmenom vlastitih ljudskih odnosa, ili pak promenom svojih uslova u sredini koja ih okružava; stoga se okreću vlastitoj nutрини, sami sebi, te greškom koje ni sami nisu svesni, postaju vinovnici nesreće. Iza nesreća u detinjstvu stoje latentni pokušaji samoubistva isto tako često kao i u kasnijem životnom dobu. O tome nam — pored istraživanja na ovu temu — najubedljivije govore statistički podaci o uzrocima smrti, prema kojima su samoubistva i nesrećni slučajevi najčešći uzroci smrti u nekim zemljama.

Na kraju su vršena i ispitivanja i u tom pravcu kako bi se dobio odgovor na pitanje: koje su to patološke karakteristike ličnosti koje potencirano predstavljaju veliku opasnost od nesreća. Tom prilikom dobijeni su rezultati koji bi se mogli svrstati ovim redom: alkoholičari, psihopati, slaboumnici, oni koji pate od reaktivnih smetnji, oni koji pate od organskih promena, epileptičari, zatim oni koji pate od endogene psihoze, i oni koji pate od ostalih smetnji.

Sándor HODI